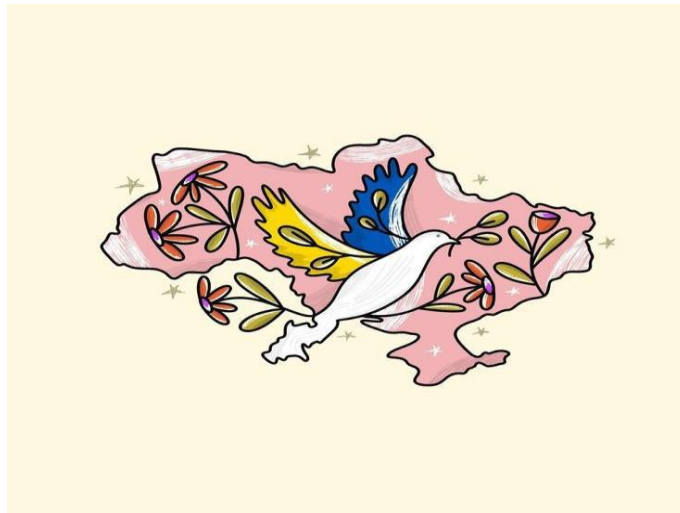

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
Факультет психології та соціального захисту
Кафедра українознавства та міжкультурної комунікації

**Методичні рекомендації до самостійної роботи для
здобувачів усіх спеціальностей з дисципліни
«Українська мова та культура»**

Львів 2025

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради факультету психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, протокол № 5 від 22 травня 2025р.

Рецензенти:

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності Світлана ВДОВИЧ;

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри психології та соціально-гуманітарних дисциплін Національного лісотехнічного університету України Ірина ДЕНИС.

Методичні рекомендації до самостійної роботи для здобувачів усіх спеціальностей з дисципліни «Українська мова та культура» / укладачі: І. Бабій, Л. Вербицька, Т. Конівіцька, Г. Хлипавка. Львів, ЛДУБЖД, 2025. 33 с.

ВСТУП

У вивченні нормативної дисципліни «Українська мова та культура» важливе місце належить самостійній роботі, на яку відповідно до навчального плану передбачено 71 годину. Позааудиторне опрацювання тем:

- дозволяє поглибити і систематизувати засвоєння теоретичного матеріалу;
- сформувати необхідні практичні уміння й навички;
- сформувати навички роботи з навчальною, довідковою літературою та інформаційними джерелами;
- навчити здобувачів мислити самостійно й робити висновки.

Крім того, самостійна робота спонукає повторювати вивчене й актуалізує здобуті раніше знання.

Самостійна робота здобувачів передбачає:

- підготовку до аудиторних занять (лекцій, семінарів, практичних);
- виконання завдань з навчальної дисципліни протягом семестру;
- роботу над окремими темами навчальної дисципліни, які згідно з робочою навчальною програмою (силабусом) винесені на самостійне опрацювання здобувачів;
- виконання індивідуальних завдань у формі проєкту (презентативної доповіді);

Пропоновані у методичних рекомендаціях матеріали доповнюють і розширюють тематику лекційних занять та сприяють формуванню практичних умінь і навичок з «Української мови і культури». Питання для самоконтролю мають проблемний характер, а виконання практичних завдань потребує від здобувачів творчого підходу. З метою самостійного визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу автори пропонують здобувачам питання для самоконтролю набутих знань і тестові завдання.

Для виконання самостійної роботи пропонуємо таку послідовність:

1. Опрацювання теоретичного матеріалу згідно із планом самостійної роботи за допомогою рекомендованої літератури, список якої додається до кожної теми. Відтак здобувач перевіряє знання, відповідаючи на питання для самоконтролю.

2. Письмове виконання практичних завдань, які, залежно від теми самостійної роботи, передбачають написання есе, підготовку презентативних доповідей або виконання тестів.

Крім того, здобувачі повинні виконати індивідуальні завдання, обравши тему із запропонованого переліку, зокрема підготувати проєкт (презентативну доповідь). Успішне виконання індивідуального завдання та його захист є

допуском до підсумкового семестрового контролю

Формою контролю самостійної роботи здобувачів є обговорення на семінарських та практичних заняттях, а також під час консультацій. Крім того, навчальний матеріал дисципліни, який здобувачі опрацьовують у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль.

Рекомендації до опрацювання теоретичного матеріалу. Опрацювання теоретичного матеріалу згідно із планом самостійної роботи сприяє закріпленню і поглибленню знань, а також виробленню навичок самостійного мислення й уміння вирішувати поставлені перед здобувачем завдання. Такі завдання дозволяють поглибити рівень знання здобувачів за темою заняття, а також сформувати уміння й навички роботи із довідковою літературою. Відповіді повинні бути стислими, логічними, структурованими, розкривати проблемні моменти, містити дефініції, термінологію виучуваної теми.

Рекомендації до написання есе. Есе – жанр філософської, публіцистичної прози, для якого властива вільна форма авторського викладу, трактування проблеми (Словник іншомовних слів. К. 2006. С.274). Під час написання есе здобувач має дотримуватись запропонованої теми, використовуючи рекомендовану в самостійній роботі літературу та інші джерела, однак висловлюючи свою думку і ставлення (у тому числі критичне) до думок культурологів, мовознавців, митців. Есе повинно містити вступ (актуалізація теми, сформульована власна думка щодо теми, яка буде обґрунтована в наступній частині); основну частину (розвиток теми, аргументація, приклади), висновок. Обсяг есе – 1,5-2 сторінки.

Рекомендації до виконання презентацій. Презентація унаочнює опрацьований матеріал, робить його доступним, допомагає полегшити розуміння теми. Кожна прозірка (слайд) може містити довільну текстову, графічну та відеоінформацію, анімацію, звук, діаграми і графіки, табличні й інші матеріали, однак повинна обов'язково узгоджуватися з текстовою доповіддю. Перед створенням презентації необхідно: визначити тему та призначення презентації; продумати зміст усіх прозірок, їх стиль та оформлення; обрати шрифт/и, розмір якого має бути не менше, ніж 20-22 pt. Обираючи фон прозірок і текст, краще використовувати контрастні кольори, що полегшує читання тексту.

Основні прозірки презентації повинні містити:

- титульний аркуш, в якому відображено тему, ім'я та прізвище автора, спеціальність, курс;
- виклад основного матеріалу (близько 10 слайдів);
- висновки;
- обов'язково список використаних джерел.

Кожна прозірка має відображати одну думку; текст має складатися з коротких слів та простих речень; дієслова мають бути в одній часовій формі, підзаголовки мають привертати увагу аудиторії та узагальнювати основні ідеї прозірки; підпис до ілюстрацій краще розміщувати під ними; текст повинен відповідати правописним, граматичним та стилістичним нормам української мови. Презентацію не слід перевантажувати текстом, натомість краще заповнити простір зображеннями. На останній прозірці доцільно продублювати першу.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА ТА КУЛЬТУРА»

№	Назва теми/види завдань	Кількість годин
1	Культура, сутність, структура, функції. Опрацювання лекції; написання есе.	1
2	Мова як феномен культури. Історія розвитку української літературної мови. Мовна свідомість і стійкість. Опрацювання окремих теоретичних питань та виконання практичних завдань.	1
3	Словники як засіб фіксації мовних норм. Підготовка до практичного заняття; робота з різнотипними словниками.	2
4	Есе Оксани Забужко «Найдовша подорож» – культурологічно-філософська візія війни. Підготовка до семінару; прочитання есе О. Забужко «Найдовша подорож»	2
5	До питання історії українського правопису: літери та люди. Орфографічні норми. Підготовка до практичного заняття. Виконання тестів	4
6	Візантизм як культурний феномен. Опрацювання лекції; підготовка до семінару; підготовка доповідей-презентацій.	4
7	Орфоепічні та акцентуаційні норми. Підготовка до практичного заняття; виконання тестів.	2
8	Український ренесанс (XIV-XVI ст.). Опрацювання лекції; опрацювання Статуту Львівської братської школи, письмова відповідь на проблемне запитання за текстом прочитаної пам'ятки.	2
9	Лексичні норми сучасної української мови. Підготовка до практичного заняття; виконання тестів.	4

10	«Якби ми дожили до національного театру, тоді б ми стали нацією» (В. Шекспір). Українське театральне мистецтво: від народних ігор до сучасного перформенсу. Підготовка до семінару; підготовка доповідей-презентацій.	3
11	Українська термінологія в професійному спілкуванні. Підготовка до практичного заняття; виконання тестів.	2
12	Українське бароко – видатне явище в українській культурі. Опрацювання лекції; підготовка до семінару; відвідання музею Йогана Георга Пінзеля у Львові.	4
13	Фразеологізми у професійному мовленні. Підготовка до практичного заняття; виконання тестів.	2
14	Словотвірні норми сучасної української мови. Підготовка до практичного заняття; виконання тестів.	2
15	Модернізм як явище європейської культури. Модерні тенденції в українській культурі в кін.19 - на початку 20 ст. Опрацювання лекції; підготовка до семінару; підготовка доповіді-презентації про львівську сецесію.	4
16	Ономастичні норми сучасної української мови. Підготовка до практичного заняття; виконання творчого завдання.	2
17	Морфологічні норми. Підготовка до практичного заняття; виконання тестів.	6
18	Стилістичні норми. Підготовка до практичного заняття; підготовка доповіді-презентації про епістолярний стиль мовлення.	4
19	Місія кіно в культурі. Опрацювання лекції; підготовка до семінару; перегляд фільму О. Довженка «Земля».	4
20	Епоха шістдесятників в українській культурі. Опрацювання лекції; підготовка тезового конспекту праці І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація».	4
21	Синтаксичні норми фахового мовлення. Підготовка до практичного заняття; виконання тестів.	2
22	Розвиток та перспективи сучасної української культури. Епоха постмодернізму. Опрацювання лекції; підготовка до семінару; підготовка доповіді-презентації про сучасного митця або сучасний вид мистецтва.	4
23	Пунктуаційні норми сучасної літературної мови у професійній сфері. Підготовка до практичного заняття; виконання тестів.	2
24	Диференційований залік. Повторення усього вивченого матеріалу; підготовка до диференційованого заліку.	4
	Разом	71

САМОСТІЙНА РОБОТА № 1

Тема: Культура, сутність, структура, функції.

Мета: сформувати у здобувачів розуміння ключових понять з української культури.

Основні поняття: культура, українська культура, культурно-історична епоха, стиль, національна культура, періодизація культури.

План:

1. Сміслові наповнення понять «культурно-історична епоха» та «стиль», спільне і відмінне між ними.
2. Погляди Дмитра Чижевського на культурно-історичні епохи та принципи порівняння між собою етнічних/національних культур чи окремих культурних явищ.
3. Поняття «національна культура»?
4. Проблеми періодизації української культури.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке «культура», історичні зміни смислового наповнення цього поняття.
2. Що таке «стиль» і що таке «культурно-історична епоха». Розрізнення понять. Погляди Дмитра Чижевського на культурно-історичні епохи.
3. Розкрийте поняття «національна культура».
4. Які основні періоди виділяють в історії української культури?

Практичні завдання:

1. Напишіть есе на тему «Моє розуміння поняття «культура» (обсяг есе 1-1,5 сторінки).

Список рекомендованої літератури

Основна:

1. Історія української культури. У п'яти томах. Т.1- 4. К.: Наукова думка, 2012.
2. Панченко, Валентина. Принципи класифікації культурної еволюції та її основні етапи. / Історія світової культури. Навч. посібник за ред. Л. Левчук. К., 2000. С. 24-31.
3. Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом. (Нариси з історії культури до початку XVIII ст.) / Пер. з англійської М. Габлевич. Львів, 2001. С. 13-60.
4. Яковенко Н. Дзеркала ідентичності. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI- початку XVIII ст. К.: Критика, 2002.

Додаткова:

1. Гірц, Кліфорд. Інтерпретація культур. (Вибрані есе). К., 2001.

Інформаційні ресурси:

1. Попович М. В. Нарис історії культури України. К., 1999 Режим доступу:

<http://litopys.org.ua/popovych/narys.htm>

2. Чижевський Дмитро. Культурно-історичні епохи. Режим доступу:
<http://litopys.org.ua/chyzh/chyb16.htm>

САМОСТІЙНА РОБОТА № 2

Тема: Мова як феномен культури. Історія розвитку української літературної мови. Мовна свідомість і стійкість.

Мета: поглибити знання здобувачів про основні етапи розвитку української мови та персоналій, які визначили основні напрями мовного поступу.

Основні поняття: давньоукраїнська мова, літературна мова, українські наріччя і діалекти.

План

1. Походження української мови.
2. Періодизація розвитку української літературної мови.
3. Сучасний стан розвитку української літературної мови.

Питання для самоконтролю

1. Які теорії походження української мови ви знаєте?
2. Яка роль українських письменників у розвитку української літературної мови (Т. Шевченка, М. Шашкевича, Лесі Українки, Олени Пчілки).
3. Які джерела живлення української літературної мови ви знаєте?
4. Як політичні чинники впливають на розвиток мови?

Практичні завдання

1. З'ясуйте різницю між словами-історизмами і словами-архаїзмами, наведіть по п'ять прикладів таких слів.
2. Випишіть основні риси української мови, які вирізняють її з-поміж інших слов'янських мов, наведіть приклади.

Список рекомендованої літератури

Основна:

1. Огієнко І. (Іларіон). Історія української літературної мови. К., 1995.
2. Русанівський В.М. Історія української літературної мови. К., 2001.

Додаткова:

1. Масенко Л. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір. К., 2004.
2. Ткаченко О. Українська мова і українська культура// Українська мова. 2003. № 1. С.3-13, № 2. С.3-22 та №3-4. С.3-17.
3. Шевельов Ю. Внесок Галичини у формування української літературної мови. Львів-Нью-Йорк, 1996. С.27-108.
4. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941). Стан і статус. Чернівці, 1998. С.113-139.

САМОСТІЙНА РОБОТА № 3

Тема: Словники як засіб фіксації мовних норм.

Мета: ознайомити здобувачів з різновидами словників, які фіксують мовну норму, сформулювати вміння користуватися основними типами словників.

Основні поняття: мовна норма, лексикографія, типи словників, словникова стаття.

План

1. Типи словників у сучасній українській літературній мові: акцентуаційні, словники синонімів, антонімів, омонімів, паронімів, етимологічні словники, орфографічні словники, фразеологічні словники.
2. Історія словникової справи в Україні.
3. Найдавніші українські словники.
4. Словник Бориса Грінченка – видатна лексикографічна праця .

Питання для самоконтролю:

1. На які типи поділяють словники?
2. Яку інформацію можна почерпнути зі словника паронімів та етимологічного словника?
3. У якому словнику зафіксовані норми наголошення слів?
4. Назвіть основні етапи розвитку українського словникарства.
5. Назвіть найдавніші українські словники та їх авторів.
6. У чому цінність словника Бориса Грінченка для розвитку української мови та становлення мовної норми.

Практичні завдання:

1. Користуючись тлумачним словником української мови, обґрунтуйте, що словосполучення «букіністична книга», «меморіальний пам'ятник», «колега по роботі» порушують мовну норму.

2. Користуючись словником, поясніть значення виділеного словосполучення.

Родина, слава, молодість, кохання

Зосталися далеко за морями.

А я сама на цій чужій чужині,

Неначе тінь забутої людини,

Що по *Гадесових полях* блукає,

Сумна, бліда, безсила, марна тінь!

(*Леся Українка*).

3. Уведіть у речення подані слова, поясніть їхнє значення:

Вірний, даний, відноситися, любий.

Список рекомендованої літератури

Основна:

1. Антоненко–Давидович Б.Д. Як ми говоримо. К., 1991.
2. Демська О. Вступ до лексикографії / О. Демська. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 266 с.

3. Караванський С. Пошук українського слова, або Боротьба за національне “Я” / С. Караванський. К., 2001. URL: maysterni.com/p4.htm
4. Кровицька О. Українська лексикографія : теорія і практика / Ольга Кровицька; НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича. Л.: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2005. 175 с.

Інформаційні ресурси:

1. Словарь української мови [Електронний ресурс]. Режим доступу : [https://r2u.org.ua/data/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20\(1907-1909\).pdf](https://r2u.org.ua/data/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20(1907-1909).pdf).
2. Орфографічний словник української мови. URL: <http://www.slovnyk.ua/>
3. Словник української мови (в 11 т.) URL: <http://sum.in.ua/>
4. Словники України онлайн. [Електронний ресурс]. URL: <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

САМОСТІЙНА РОБОТА № 4

Тема: Есе Оксани Забужко «Найдовша подорож» – культурологічно-філософська візія війни.

Мета: розширити знання здобувачів про творчість Оксани Забужко, яка в есе «Найдовша подорож» осмислює причини російсько-української війни.

Основні поняття: есе, постмодернізм, постколоніальний простір.

План

- 1.Оксана Забужко як представниця сучасного культурного та літературного процесу.
2. Тематика творів Оксани Забужко.
3. Есе Оксани Забужко «Найдовша подорож».

Питання для самоконтролю

1. Чи вплинула біографія Оксани Забужко на її творчість?
2. Які найвідоміші твори Оксани Забужко ви знаєте? На які європейські мови перекладено ці твори.
3. Які основні теми порушує у своїх творах письменниця?
4. Чи можна вважати письменників, як-от Оксану Забужко, не лише культурним, а й політичним рупором українців в європейському просторі?
5. Якому читачеві адресовано есе «Найдовша подорож»?
6. Які проблеми порушує у «Найдовшій подорожі» Оксана Забужко?

Практичні завдання

1. Прочитайте есе Оксани Забужко «Найдовша подорож», напишіть, що найбільше вас вразило в цьому творі?

Список рекомендованої літератури

Основна:

1. Гук О. Горизонти есеїстичного мислення у творчості Оксани Забужко URL: <https://www.ar25.org/article/goryzonty-eseyistychnogo-myslennya-u-tvorchosti-oksany-zabuzhko.html>
2. Забужко О. Найдовша подорож. URL: https://lb.ua/culture/2023/03/03/547794_oksana_zabuzhko_naydovsha_podorozh.html
3. Таран Л. Жінка як текст. Емма Андіївська, Соломія Павличко, Оксана Забужко. Фрагменти творчості й контексти». Київ, 2002. 128 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА № 5

Тема: До питання історії українського правопису: літери та люди. Орфографічні норми.

Мета: ознайомити здобувачів із правописними системами української мови в різний період її функціонування; покращити культуру мовлення здобувачів.

Основні поняття: правописні війни, основні правописні зміни, варіативні правописні зміни.

План

1. Історія становлення українського правопису.
2. Правописні війни у другій половині 19 ст.
3. Український правопис 1933р.
4. Сучасний редакція українського правопису 2019р.

Питання для самоконтролю

1. Чому в українському інтелектуальному середовищі із середини 19 ст. точилась так звана «правописна війна»?
2. У якому році і чому вилучили з української абетки літеру ґ?
3. На вашу думку, уживання фемінітивів є дивною модою чи давньою українською традицією?
4. Чи вмотивовані зміни у правописі 2019 р.?

Практичні завдання:

Виконайте тестові завдання:

1. Першим із мовознавців у російській імперії, хто доводив право кожного на свою мову, на її розвиток, став?

А Олександр Потебня

Б Іван Білецький-Носенко

В Павло Житецький

Г Яків Головацький.

2. Під час затвердження правопису української мови (1927 р.) було вирішено

А усі слова писати за східноукраїнськими правописними традиціями

Б питомі слова писати за східноукраїнськими правописними традиціями, а запозичені – за західноукраїнськими

В усі слова писати за західноукраїнськими традиціями;

Г питомі слова писати за західноукраїнськими правописними традиціями, а запозичені – за східноукраїнськими.

3. Автором першої граматики української мови 16-17 ст., заснованої на живій, народній мові був:

А Смотрицький М.

Б Павловський О.

В Беринда П.

Г Ужєвич І.

4. Слова: «Для одного народу – одна літературна мова і один правопис» належать:

А Шашкевичу М.

Б Огієнку І.

В Шевченку Т.

Г Кулішу П.

5. Які зміни внесені у проєкт нового видання «Українського правопису» 1990 р.?

А Відновлено порядок розташування літер в абетці.

Б Докладніше опрацьовано правила щодо написання слів іншомовного походження.

В Повернено літеру г.

Г Змінено написання літер.

Список рекомендованої літератури

Основна:

1. Історія українського правопису: XVI-XX століття. Хрестоматія. Київ: Наукова думка, 2004. 584 с. URL: <http://litopys.org.ua/rizne/nimch.htm>

2. Огієнко І. Історія української літературної мови. Київ, 1995.

3. Фаріон І. Правопис – корсет мови? Український правопис як культурно-політичний вибір. Львів: Свічадо. 2009. 120 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Farion_Iryna/Pravopys_-_korset_movy7_vyd_2009.pdf

САМОСТІЙНА РОБОТА № 6

Тема: Візантизм як культурний феномен.

Мета: сформувати у здобувачів уявлення про особливості язичницької культури давніх українців, світоглядні й культурні зміни після хрещення Київської Руси, засвоєння візантійських культурних традицій та їх адаптація на українському ґрунті.

Основні поняття: язичницька культура, християнство, візантизм, писемність, фреска, мозаїка, літературний жанр.

План

1. Язичницька культура давньої України: пантеон богів, уявлення про будову всесвіту.

2. Християнське уявлення про світ. Храм як відтворення моделі християнського «космосу».

3. Фрески і мозаїки.
4. Впровадження писемності: початок нового типу комунікації й освіти.
5. Розвиток літератури: основні літературні жанри.

Питання для самоконтролю:

1. Яким було мистецтво дохристиянської доби?
2. Яке символічне значення мали окремі елементи християнських храмів?
3. Чим відрізняються фрески від мозаїки?
4. Якою абеткою користувалися давні українці?
5. Назвіть основні літературні жанри та найвидатніші літературні твори Київської Русі.

Практичні завдання:

1. Підготуйте доповідь-презентацію про фрески та мозаїки Софії Київської.
2. Підготуйте доповідь-презентацію про книжкову мініатюру Київської Русі.

Список рекомендованої літератури

Основна:

1. Асеев Ю.С. Джерела. Мистецтво Київської Русі. К.: «Мистецтво», 1980. С. 37- 180 (з іл.). URL: <https://www.twirpx.com/file/1322303/>
2. Попович М. В. Нарис історії культури України. К., 1999. С. 32-119. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/popovych/narys.htm>
3. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. К., 2005 С. 10-12; 20-41; 44-48; 55-63. URL: <http://history.franko.lviv.ua/PDF%20Final/Jakovenko.pdf>
4. Історія українського мистецтва. / У 5-ти.

Додаткова:

1. Брайчевський М. Походження слов'янської писемності. К., 1998.
2. Історія української культури. У 5-ти т. Т. 1. К., 2001. С. 673-987. URL: <http://litopys.org.ua/istkult/ikult.htm>
3. Нікітенко Н. М. Собор Святої Софії в Києві. К.: Техніка, 2000. 230 с. (з іл.)
4. Шевченко Ігор. Україна між Сходом і Заходом. (Нариси з історії культури до початку XVIII ст.) / Пер. з англійської М. Габлевич. Львів, 2001. С. 13-60. URL: <http://litopys.org.ua/ishevch/ishev.htm>

САМОСТІЙНА РОБОТА № 7

Тема: Орфоепічні та акцентуаційні норми.

Мета: поглибити знання здобувачів про особливості фонетичної системи української мови, сформувати уміння правильної вимови та наголошення слів.

Основні поняття: наголос, подвійний наголос, одзвінчення, оглушення, уподібнення приголосних у вимові.

План

1. Особливості звукової системи української мови порівняно з іншими

слов'янськими мовами.

2. Правила наголошення слів. Подвійний наголос.
3. Особливості вимови голосних звуків української мови.
4. Особливості артикуляції приголосних звуків української мови.

Питання для самоконтролю

1. Які маркери властиві фонетичній системі української мови?
2. Чи регулюється наголос в українській мові правилами?
3. Українській мові більше властиве одзвінчення приголосних чи їх оглушення?
4. З'ясуйте, що таке явище йотації в українській мові?
5. Чи є в українській мові слова з початковим «И». Чим особливий український голосний «И»?

Практичне завдання:

Виконайте тестові завдання:

1. На другий склад падає наголос у слові:

А черговий
Б псевдонім
В ознака
Г осока

2. На третій склад падає наголос у слові:

А кропива
Б периметр
В підешва
Г однаковий

3. Правильно записані слова фонетичною транскрипцією:

А боротьба [б о р о т' б а]
Б білочці [б і л о ц': і]
В зсадити [с: а д и т и]
Г флешці [ф л е с ц' і]

4. На перший склад падає наголос у слові:

А цінник
Б течія
В русло
Г випадок

5. Прийменник **У** на місці пропуску слід уживати в усіх словах рядка:

А перебував ... Ватикані, експонат ... музеї, наймиліше ... світі
Б поїхати ... відрядження, птах ... небі, купити ... аптеці
В побувати ... Львові, квітник ... саду, покласти ... узголів'я
Г приведення ... відповідність, участь ... форумі, оселя ... рушниках.

Рекомендована література

Основна:

1. Фаріон І. Д. Мова – краса і сила: суспільно-креативна роль української мови в ХІ-середині ХІХ ст. Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львів. Політехніка», 2010.

211 с.

2. Фаріон І. Правопис – корсет мови? Український правопис як культурно-політичний вибір. Львів : Свічадо. 2009. 120с. URL: [https://shron1.chtyvo.org.ua/Farion_Iryna/Pravopys - korset movy7_vyd 2009.pdf](https://shron1.chtyvo.org.ua/Farion_Iryna/Pravopys_-_korset_movy7_vyd_2009.pdf)

Додаткова:

1. Шевельов Ю. В. Історична фонологія української мови. Харків: АКТА, 2002.
2. Дружинець М. Л. Орфоепічний стандарт української мови: історія та реалії. Записки з українського мовознавства. 2009. Вип. 18. С. 363-369.
3. Бас-Кононенко О. В. Вимовні норми як мірило милозвучності української мови (на матеріалі орфоепічних словників). Українська мова. 2019. № 1. С.103-112.

САМОСТІЙНА РОБОТА № 8

Тема: Український ренесанс (XIV-XVI ст.).

Мета: поглибити та систематизувати у здобувачів знання про особливості українського ренесансу на тлі загальноєвропейського Відродження; окреслити роль братських шкіл у відродженні української культури.

Основні поняття: ренесанс, братські школи, братські колегіуми, книгодрукування.

План

1. Початок книговидання в Україні: формування нового типу інтелектуальної комунікації.
2. Братства та їх роль у розвитку культури та освіти в Україні.
3. Найбільші осередки шкільництва у XVI ст.: Львівська братська школа, Острозька академія, Київська братська школа.

Питання для самоконтролю:

1. Які політичні чинники у XVI ст. вплинули на національно-культурний розвиток тогочасної України?
2. Де з'явилися перші друкарні на території України?
3. Як вплинула на розвиток культури та освіти поява книгодрукування?
4. Які предмети викладалися у братських школах?

Практичне завдання:

1. Ознайомтесь зі Статутом Львівської братської школи.
2. Що зі Статуту Львівської братської школи, на вашу думку, варто перейняти сучасним школам?

Рекомендована література

Основна:

1. Попович М. В. Нарис історії культури України. К., 1999. <http://litopys.org.ua/popovych/narys.htm>
2. Історія української культури. У 5 т. Т.3. К., 2001.

3. Історія українського мистецтва. У 5 т. Т. 3. К., 2011. URL: <https://www.twirpx.com/file/1340393/grant/>
4. Яковенко Н. М. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. К., 2005.

Додаткова:

1. Братські школи. Острозька школа-колегіум. URL: <http://litopys.org.ua/mykytas/myk04.htm>.
2. Статут Львівської братської школи 1586 р. Порядок шкільний. URL: https://pedagogika.ucoz.ua/load/istorija_pedagogiki/dodatkov_i_materiali/statut_lvivs_koji_bratskoji_shkoli_1586_r_porjadok_shkilnij/9-1-0-29

САМОСТІЙНА РОБОТА № 9

Тема: Лексичні норми сучасної української мови.

Мета: забезпечити засвоєння лексичних норм сучасної української літературної мови, особливостей слововживання.

Основні поняття: лексичні норми, лексичні помилки, суржик, тавтологія, плеоназм, багатозначність, омонімія, паронімія.

План

1. Лексичні норми та типи їх порушень.
2. Суржик. Типи суржику.
3. Багатозначність та омонімія.
4. Вживання зайвих слів.

Питання для самоконтролю

1. Що таке лексика? Яку роль відіграє слово у мовній системі?
2. У чому полягає відмінність між омонімією і багатозначністю?
3. Охарактеризуйте наслідки зайвого слововживання – тавтологію і плеоназм.
4. Які, на вашу думку, причини численних порушень лексичних норм у мовленні українців?

Практичне завдання

Виконайте тестові завдання:

1. Лексичну помилку допущено в рядку:
А церковний канон
Б раритетні видання
В депутатські привілеї
Г меморіальний пам'ятник
2. Редагування потребує сполука в рядку:
А згадати між іншим, принагідно згадати
Б упродовж місяця, на протязі місяця
В дотепер не з'ясовано, досі не з'ясовано
Г насамперед знати, передусім знати
3. Лексичну помилку допущено в рядку:

А діюче законодавство

Б цікава пропозиція

В підсумкове заняття

Г запораука успіху

4. НЕМАЄ лексичної помилки в рядку:

А перший дебют

Б моя власна думка

В ефективний метод

Г колега по роботі

5. Лексичної помилки НЕМАЄ в рядку:

А листати сторінки улюбленої книги

Б зранку забули відкрити вікно

В дивовижна пам'ятка природи

Г відноситися з повагою до друзів

Рекомендована література

Основна:

1. Масенко Л. Суржик: між мовою і язиком. К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія». 2019. URL:

<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3b5b0276-8c5b-4e16-a5a7-db3624f9004b/content>

2. Микитюк О. Р. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма: Навч. посібник. Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2010. 440 с

Додаткова:

Глібчук Н. М., Добосевич У. Б. Словник міжчастиномовних омонімів сучасної української мови. Львів: «Апріорі». 2016. 640 с.

Сербенська О. Словник паронімів української мови. Львів: «Апріорі». 2022. 392 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА № 10

Тема: «Якби ми дожили до національного театру, тоді б ми стали нацією» (В. Шекспір). Українське театральне мистецтво: від народних ігор до сучасного перформенсу.

Мета: поглибити та систематизувати знання здобувачів про становлення театральних традицій на теренах України; з'ясувати основні віхи розвитку театального мистецтва та його вплив на культурний простір.

Основні поняття: релігійна драма, кріпацький театр, професійний театр, театральний авангард.

План

1. Львівська братська школа та Острозька академія – осередки розвитку релігійної драми.

2. Кріпацький театр.

3. Театр «Руська бесіда» – перший професійний театр на теренах України.

4. Український театр у реальності сучасної війни.
5. Українські традиції театральних фестивалів.

Питання для самоконтролю:

1. Як релігійна драма вплинула на подальший розвиток театального мистецтва.
2. Чи вважаєте кріпацькі театри позитивним явищем? Які видатні театральні постаті розпочинали свій шлях у кріпацьких театрах?
3. На прикладі театру «Руська бесіда» назвіть основні ознаки професійного театру.
4. Чи сприяють фестивалі розвитку театального мистецтва? Які театральні фестивалі ви знаєте?

Практичне завдання:

1. Підготуйте доповідь-презентацію про вплив війни на театральне життя України (на прикладі одного театру).

Рекомендована література

Основна:

1. Костинюк Л. Український театр у реальності війни. Театр «Руська бесіда» – перший професійний театр на теренах України. URL: <https://zbruc.eu/node/115133>
2. Луців, С. І. Розвиток шкільного театру в єзуїтських та братських школах України (кінець XVI - друга половина XVII ст.). URL: <https://repository.sspu.edu.ua/items/2883a198-8980-4d1d-af30-323c32860edb>
3. Мельник І. театр «Руської бесіди». URL: <https://zbruc.eu/node/20590>

Додаткова:

1. Веселовська Г.І. Український театральний авангард. К.: ФЕНІКС, 2010. 368 с.
2. Корнієнко Н. Український театр у переддень третього тисячоліття. Пошук: картини світу. Ціннісні орієнтації. Мова. Прогноз. Київ: 2000. 160 с.
3. Нариси з історії театального мистецтва України ХХ століття / Академія мистецтв України, Інститут проблем сучасного мистецтва; ред. В. Сидоренко. К.: Інтертехнологія, 2006. 1051 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА № 11

Тема: Українська термінологія у професійному спілкуванні.

Мета: поглибити знання здобувачів про професійну лексику, сформувані поняття про номенклатуру, термін, професіоналізм; сформувані вміння правильно вживати терміни в професійному усному та письмовому спілкуванні.

Основні поняття: термін, професіоналізм, номенклатура, терміносистема, ознаки терміна.

План

1. Походження галузевої термінології.
2. Основні дериваційні моделі та способи творення галузевих термінів.
3. Явище синонімії, омонімії в галузевих терміносистемах.

Питання для самоконтролю

1. З'ясуйте походження галузевої термінології.
2. Які способи творення галузевих термінів ви знаєте, наведіть приклади.
3. Чи є допустимим явище синонімії, омонімії в галузевій термінології? Обґрунтуйте свою думку.

Практичне завдання:

Напишіть синоніми до термінів «вогонь», «безпека».

Рекомендована література:

Основна:

1. Англо-український словник пожежно-технічних термінів / Шуневич Б., Вовчиста Н., Дробіт І., Коваль М., Рак Н., Чалий Д. Львів: ЛДУБЖД. 354 с.
2. Губич П. Соматична метафора у пожежній термінології української, польської та англійської мов. Львівський філологічний часопис. 2019. № 6. С. 44-47.
2. Кучеренко О. Ф. Проблеми формування, функціонування та розвитку української пожежно-технічної терміносистеми: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: спец. 10.02.01 / Кучеренко Олена Федорівна; Х., 2003. 20 с.
3. Старова О. Професійний жаргон пожежників у сучасній англійській мові: семантика, способи творення й особливості перекладу. Актуальні проблеми філології та перекладознавства. Випуск 10. 2016. С.89-93.

САМОСТІЙНА РОБОТА № 12

Тема: Українське бароко – видатне явище в українській культурі.

Мета: узагальнити знання здобувачів про українське бароко, розширити уявлення здобувачів про мистецькі здобутки бароко у царині живопису та скульптури.

Основні поняття: бароко, козацьке бароко, мазепинське бароко, парадний портрет, бароковий іконопис, барокова скульптура.

План

1. Український парадний портрет XVII - XVIII ст.
2. Український бароковий іконопис.
3. Українська барокова скульптура (на прикладі творчості Йогана-Георга Пінзеля).
4. Українське пізнє бароко. Філософські погляди Григорія Сковороди.

Питання для самоконтролю

1. Які види парадного барокового портрету ви знаєте? Назвіть найвідоміших барокових портретистів.
2. Як розвинули українську іконописну традицію митці бароко?
3. Чому Йогана-Георга Пінзеля називають українським Мікеланджело?
4. Які періоди виділяють у творчості Йогана-Георга Пінзеля?

Практичне завдання

1. Відвідати музей Йогана-Георга Пінзеля у Львові. Які роботи Й.-Г. Пінзеля представлено у львівському музеї?

Рекомендована література

Основна:

1. Богуцький Ю. П. Українська культура в європейському контексті / Ю. П. Богуцький, В. П. Андрущенко, Ж. О. Безвершук, Л. М. Новохатько К.: Знання, 2007. 679 с.
2. Історія української культури / За заг. ред. І. Крип'якевича. 3-тє вид., стереотип. К.: Либідь, 2000. 656 с.
3. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: Підручник / Горбач Н. Я; Гелей С., Російська З. П. та ін. Львів: Каменяр. 1992. 166 с.
4. Панченко В.І. Мистецтво в контексті культури. К.: ТОВ «Міжнарод. фін. Агенція», 1998. 191 с.
5. Попович М. В. Нарис історії культури України. К.: АртЕк, 1998.
6. Шевчук В. О. Козацька держава як ідея в системі суспільно-політичного осмислення XVI-XVIII ст. К.: Грамота, 2007. 720 с.

Додаткова:

1. Бірюльов Ю. Львівська скульптура від раннього класицизму до авангардизму (середина XVIII - середина XX ст.). Львів: Апріорі, 2015. 528 с.
2. Васянович Г. П. Християнсько-філософський персоналізм Григорія Сковороди. Львів: Норма, 2022.
3. Кривавич Д.П., Овсійчук В. А., Черепанова С. О. Українське мистецтво: Навч. посібн.: 3 ч. Львів, 2005.
4. Макаров А. Світло українського бароко. К., 1994.

САМОСТІЙНА РОБОТА № 13

Тема: Фразеологізми у професійному мовленні.

Мета: поглибити знання здобувачів про фразеологію сучасної української мови, походження фразеологізмів, антонімічні та синонімічні зв'язки у системі фразеологізмів; сформувані умінь доречно вживати фразеологізми у професійному мовленні.

Основні поняття: фразеологія, фразеологізм, синонімія, антонімія у

фразеології.

План

1. Фразеологія як розділ мовознавства, що вивчає сталі звороти.
2. Походження українських фразеологізмів.

Питання для самоконтролю

1. Що вивчає фразеологія?
2. Які ви знаєте фразеологізми біблійного походження?
3. Які ви знаєте фразеологізми античного походження?
4. Охарактеризуйте питомо українські фразеологізми. Які фразеологізми ви найчастіше вживаєте у своєму мовленні.

Практичне завдання

Напишіть кілька фразеологізмів зі словами *вогонь* / *полум'я* / *душа*. Уведіть ці фразеологізми у контекст.

Рекомендована література

Основна:

1. Пономарів О. Д. Культура слова: мовностилістичні поради: навч. посіб. 2-ге вид., стер. Київ: Либідь, 2001. 240 с.
2. Словник фразеологізмів української мови URL: <https://kropivnitsky.mau.com.ua/assets/files/slov557.pdf>
3. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : навч. посіб. Київ: Знання, 2007. 494 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА № 14

Тема: Словотвірні норми сучасної української мови.

Мета: узагальнити та систематизувати знання здобувачів про словотвірні норми української мови, сформулювати вміння виявляти та виправляти словотвірні помилки; тренувати мовне чуття.

Основні поняття: словотвір (деривація), морфема, афіксальна морфема, словотвірні норми.

План

1. Словотвірні моделі української мови.
2. Суфіксальна та префіксальна інтерференція.
3. Найтипівіші порушення словотвірних норм.

Питання для самоконтролю

1. З'ясуйте словотвірні маркери української мови.
2. Які суфіксальні та префіксальні морфеми є властивими дериваційній системі української мови.
3. Яких найбільш поширених словотвірних помилок припускаються українці?

Практичне завдання

1. Поспостерігайте за мовленням своїх однокласників, зафіксуйте помилки на

словотвірному рівні, яких вони припускаються.

Рекомендована література

Основна:

1. Микитюк О. Р. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма: Навч. посібник. Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2010. 440 с.
2. Середницька А. Я., Куньч З. Й. Українська мова за професійним спрямуванням: Навч. посібник / За ред. канд. філол. наук Г. Л. Вознюка. К.: Знання, 2011. 211 с.
3. Українська мова (за професійним спрямуванням): навч. посібник-практикум / Г.Л. Вознюк, С.З. Булик-Верхола, І. П. Васишин, М.В. Гнатюк, І.Б. Ментинська, І. Д. Шмілик. 4-те вид., доповн. і випр. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. 300 с.
4. Фаріон Ірина. Мова – краса і сила. Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2007. 168 с.
5. Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (Науково-навчальне видання): [монографія]. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 328 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА № 15

Тема: Модернізм як явище європейської культури. Модерні тенденції в українській культурі в кін. XIX - на початку XX ст.

Мета: ознайомити здобувачів з модерністськими тенденціями в українській культурі кін. XIX - на початку XX ст., зокрема, світоглядними засадами модернізму, його стильовим розмаїттям та найяскравішими представниками.

Основні поняття: модернізм, імпресіонізм, експресіонізм, авангардизм.

План

1. Модернізм як культурний феномен.
2. Імпресіонізм та зародження авангарду.
3. Сецесія та конструктивізм в архітектурі.
4. Еміграція української культури.

Питання для самоконтролю

1. Які суспільно-політичні та економічні чинники сприяли появі модерністських течій?
2. Які риси європейського імпресіонізму відобразились в українському живописі?
3. У чому відмінність між модернізмом та авангардом у мистецтві?
4. Які основні ознаки стилю сецесія?
5. Чому на кін. XIX - на початку XX ст. припадає потужна хвиля еміграції?
6. Які українські митці емігрували і реалізували свій творчий потенціал за межами України?

Практичне завдання

1. Підготувати доповідь-презентацію про львівську сецесію.

Рекомендована література

Основна:

1. Бірюльов Ю.О. Мистецтво львівської сецесії. Львів : Центр Європи, 2005. 184 с.
2. Імпресіонізм і Україна / [упор. А. Мельник]. К. : ПФ Галерея, 2011. 240 с.
3. Три ключові тренди українського авангарду. URL: <https://uacrisis.org/uk/try-klyuchovi-trendy-ukrayinskogo-avangardu>
4. Членова Л. Олександр Мурашко. Сторінки життя і творчості. К.: Артанія Нова, 2005. 256 с.

Додаткова:

Український імпресіонізм. Наш аналог Мунка та Моне. URL: <https://gallery101.com.ua/impressionism-ua/>

САМОСТІЙНА РОБОТА № 16

Тема: Ономастичні норми сучасної української мови.

Мета: поглибити знання здобувачів про ономастичні норми сучасної української мови, виробити вміння правильно вживати власні назви у мовленні.

Основні поняття: ономастика, ономастичні норми, антропоніми, топоніми, гідроніми.

План

1. Поняття про типи власних назв.
2. Особливості утворення і вживання власних назв людей.
3. Топонімія і гідронімія України.

Питання для самоконтролю

1. Як сформувався сучасний іменник українців?
2. Які словотвірні моделі властиві прізвищам українців?
3. Чи потрібне українцям ім'я по батькові?
4. Які гідроніми властиві місцевості, де ви проживаєте?

Практичне завдання

1. З'ясуйте етимологію назви міста/села, у якому ви проживаєте.

Рекомендована література

Основна:

1. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін. К.: Наук. думка, 1982.
2. Лучик В. В. Етимологічний словник топонімів України / В. В. Лучик; відп. ред. В. Г. Складенко. К.: ВЦ «Академія», 2014. 544 с.
3. Словник гідронімів України. URL:

САМОСТІЙНА РОБОТА № 17

Тема: Морфологічні норми.

Мета: систематизувати знання здобувачів про морфологічні норми сучасної української мови; виробити вміння говорити і писати без порушень морфологічних норм.

Основні поняття: морфологічні норми, рід іменника, кличний відмінок, узгодження числівника з іменником, прикметник, ступені порівняння, дієслово.

План

1. Паралельні форми у словозміні іменників, прикметників, займенників, числівників.
2. Особливості творення складних прикметників.
3. Особливості вживання збірних числівників.
4. Наказовий спосіб дієслова.
5. Вживання прийменникових конструкцій.

Питання для самоконтролю

1. У який відмінкових формах найчастіше трапляються паралельні закінчення?
2. Скільки паралельних форм може мати самостійна частина мови в сучасній українській мові?
3. Пригадайте правила творення складних (іменниково-числівникових) прикметників відповідно до редакції правопису 2019 р.
4. Чи поєднуються збірні числівники з усіма іменниками? Якої граматичної форми «вимагають» збірні числівники від іменника?
5. З'ясуйте, коли слід вживати описову (аналітичну) форму для творення наказового способу?
6. На вашу думку, чому мовці припускаються численних помилок у вживанні прийменникових конструкцій?

Практичне завдання

Виконайте тестові завдання:

1. Позначте рядок, у якому допущено помилку:
А навчати математики
Б наслідувати Андрія
В зрадити мені
Г згідно з рішенням
2. Помилку у формі давального відмінка однини допущено в такому рядку:
А синові — сину
Б коневі — коню
В крайові — краю
Г Сергієві — Сергію
3. Укажіть правильний варіант послідовного заповнення пропусків:

Старшокласники подякували _____ за таку чудову новину й розбіглися по _____, і лише _____ залишилися й розпочали планувати майбутню поїздку.

А Людмилі Володимирівні, кабінетах, троє учениць

Б Людмилу Володимирівну, кабінетах, три учениці

В Людмилі Володимирівні, кабінетам, троє учениць

Г Людмилі Володимирівні, кабінетах, три учениці

4. НЕПРАВИЛЬНО вжито форму займенника в реченні:

А Зустріти друзів їм сьогодні таки вдалося.

Б Завдяки їм роботу завершили майже вчасно.

В Наше завдання – створити їм добрі умови.

Г Батьки неабияк пишалися їми за цю перемогу.

5. Неправильно утворено форму наказового способу дієслова в рядку:

А пишемо

Б пишімо

В пиши

Г пишіть

Д хай пише

Рекомендована література

Основна:

1. Горпинич В. О. Морфологія української мови. К., 2004.

2. Микитюк О. Р. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма: Навч. посібник. Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2010. 440 с.

3. Середницька А. Я., Куньч З. Й. Українська мова за професійним спрямуванням: Навч. посібник / За ред. Г. Л. Вознюка. К.: Знання, 2011. 211 с.

4. Українська мова (за професійним спрямуванням): навч. посібник-практикум / Г. Л. Вознюк, С. З. Булик-Верхола, І. П. Васишин, М. В. Гнатюк, І. Б. Ментинська, І. Д. Шмілик. 4-те вид., доповн. і випр. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. 300 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА № 18

Тема: Стилістичні норми.

Мета: поглибити і систематизувати знання здобувачів про функційні стилі сучасно української мови, виробити уміння правильно добирати мовні засоби відповідно до стилістичної належності тексту.

Основні поняття: диференційний стиль, стилістичні засоби, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний, конфесійний, побутовий стилі.

План

1. Основні ознаки функційних стилів.

2. Професійна сфера як інтеграція офіційно-ділового, наукового й розмовного стилів.

3. Мовні засоби наукового стилю.

4. Текст як форма реалізації мовно-професійної діяльності.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні функційні стилі сучасної української мови.
2. Яким із мовних стилів найчастіше доводиться користуватись у професійному житті?
3. Назвіть мовні маркери наукового стилю.
4. Тексти яких стилів і жанрів найчастіше створюють представники вашої професії?

Практичне завдання

1. Підготуйте доповідь-презентацію на тему «Як змінився епістолярний стиль».

Рекомендована література

Основна:

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навч. посібник. Львів: Світ, 2003. С. 131-183.
2. Дудик П. С. Стилiстика української мови: навч. посiбник. Київ : Видавничий центр «Академiя», 2005. С. 221-278.
3. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилiстика української мови : навч. посiбник / за ред. Л.І. Мацько. 2-ге вид. Київ : Вища школа, 2005. 462 с.
4. Пономарів О. Д. Стилiстика сучасної української мови: пiдручник. 3-тє вид., перероб. i доповн. Тернопiль : Навчальна книга «Богдан», 2000. С. 164- 244.

САМОСТІЙНА РОБОТА № 19

Тема: Місія кіно в культурі.

Основні поняття: кінематограф, українське поетичне кіно, Олександр Довженко.

Мета: узагальнити знання здобувачів про основні віхи розвитку українського кінематографу, його найвизначніших представників, феномен українського поетичного кіно.

План

1. Кіно як потужний інструмент впливу на свідомість глядачів.
2. Феномен українського поетичного кіно.
3. Сучасні тенденції у розвитку кінематографа.

Питання для самоконтролю

1. Чому кіно є важливим засобом формування свідомості глядача? Наведіть конкретні приклади.
2. Які ознаки українського поетичного кіно? Назвіть найвизначніших представників українського поетичного кіно.
3. Чи вважаєте, що сучасний український кінематограф може конкурувати з європейським та американським?
4. Який сучасний український фільм вразив вас найбільше і чому?

Практичне завдання

1. Подивитися фільм Олександра Довженка «Земля», виявити новаторські рішення режисера.

Рекомендована література

Основна:

1. Безклубенко С. Д. Відеологія: основи теорії екранних мистецтв. Київ: Альтерпрес, 2004. 327 с.
2. Бордмен А. Ілюстрована історія кіно. Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. 112 с.
3. Брюховецька Л. І. Кіномистецтво: навч. посіб. Київ: Логос, 2011. 390 с.
4. Вайда А. Кіно і решта світу. Київ: Етнос, 2001. 308 с.
5. Дротенко В.І. Кіномистецтво і телебачення: навчальний посібник. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2012. 116 с.
6. Дяк Л. Сучасні іміджеві проекти в національному кінематографі. Нова інформаційна ситуація та тенденції альтернативного розвитку ЗМК в Україні: Збірник тез доповідей І Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених. С. 14-17. URL: <http://www.oa.edu.ua/doc/zbirnik.pdf>
7. Зубавіна І. Екранна культура: Засоби моделювання художньої реальності (Час і простір у кінематографі). К., 2006.
8. Кузьменко О., Кіно як інструмент формування національної ідентичності. Український контекст. KULTURY WSCHODNIOŚLAWIAŃSKIE – OBŁICZA I DIALOG, t. II: 2012. S. 67- 68.

Інформаційні ресурси:

1. Україна в російських фільмах! Історія промивання мізків народу. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=evkr6wG3BY0&t=1663s>.
2. Україна в російських фільмах! Після 2014 року. URL: https://www.youtube.com/watch?v=bE_i2IJJa9Bc&t=1981s

САМОСТІЙНА РОБОТА № 20

Тема: Епоха шістдесятників в українській культурі.

Мета: поглибити знання здобувачів про розвиток української культури у другій половині ХХ ст., сформулювати уявлення про рух шістдесятників як вияв української ідентичності.

Основні поняття: хрущівська відлига, Гельсинська група, шістдесятники, поети Київської школи, дисиденство.

План

1. Політична відлига: суспільно-політичні передумови появи шістдесятників.
2. Мистецька програма шістдесятників.
3. Київська школа: найяскравіші представники.
4. Праця Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?».

Питання для самоконтролю

1. Які суспільно-політичні чинники вплинули на появу шістдесятників?
2. Чи можна назвати шістдесятників політичним чи винятково мистецьким утворенням?
3. Творчість кого із шістдесятників вразила вас найбільше?
4. Якими були програмні гасла поетів Київської школи?

Практичне завдання

1. Опрацювати й тезово законспектувати працю І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?».

Рекомендована література :

Основна:

1. Зборовська Н. Стильовий портрет шістдесятництва. Слово і час. 2001. № 12. С. 26-43.
2. Костенко Л. Геній в умовах заблокованої культури. Дивослово. 2001. № 2. С.4-6.
3. Мокрик. Р. Бунт проти імперії: українські шістдесятники. К.: А-ба-ба-га-ла-ма-га. 2023. 416 с.
4. Пахльовська О. Українські шістдесятники: філософія бунту. Сучасність, 2000. № 4.

Додаткова:

1. Дзюба Іван Інтернаціоналізм чи русифікація URL: <http://litopys.org.ua/idzuba/dz.htm>

САМОСТІЙНА РОБОТА № 21

Тема: Синтаксичні норми фахового мовлення.

Мета: систематизувати знання здобувачів про синтаксичні норми сучасної української мови; виробити вміння правильно будувати речення відповідно до стильового призначення тексту.

Основні поняття: синтаксичні норми, складне речення, однорідні члени речення, координація підмета і присудка.

План

1. Порядок слів у реченні та його вплив на зміст речень.
2. Координація підмета і присудка.
3. Помилки при вживанні однорідних членів речення.

Питання для самоконтролю

1. Який порядок слів у реченні властивий українській літературній мові?
2. Чи впливає порядок слів у реченні на зміст речення.
3. Згадайте основні правила узгодження підмета і присудка.
4. Назвіть правила побудови речень з однорідними членами.

Практичне завдання

Виконайте тестові завдання:

1. Потребує редагування речення:

А Є кращі способи допомогти організму побороти застуду та одужати.

Б За наявності певних симптомів лікарі виписують противірусні препарати.

В Залишайтеся вдома, багато спіть, лежіть у ліжку, відпочивайте і набирайтеся сил.

Г Щоб запобігти чи вилікувати застуду, рекомендовано пити курячий бульйон, їсти овочі та фрукти.

2. Редагування НЕ потребує речення:

А Вивчайте і насолоджуйтесь мистецтвом слова!

Б Діти та школярі хочуть вивчати програмування.

В Ми знаємо і пишаємось нашими ветеранами.

Г Із сивої давнини існували на землі чотири добродішності, а саме: мудрість, правосуддя, стійкість, вірність.

3. Поручено координаторку підмета і присудка у реченні:

А Іти усім було важко.

Б Радіють і небо, і море, і земля.

В Більшість студентів зраділи новині про канікули.

Г ООН заснована у 1945 році.

4. Неправильно побудовано речення:

А Пам'ятайте: відвідувати стоматолога треба не рідше, ніж двічі на рік.

Б Я звертаюся до всіх, хто виявили бажання піти в похід на Говерлу.

В Видавці звернули увагу на те, що історії про Поттера цікавлять не тільки дітей.

Г Серед працевлагодів є такі, що залюбки приймуть до колективу амбітного студента.

5. У котрому рядку НЕ порушено порядок слів у реченні:

А Кожен Новий рік зустрічає по-своєму.

Б Кожен зустрічає Новий рік по-своєму.

В По-своєму Новий рік зустрічає кожен.

Г Зустрічає Новий рік по-своєму кожен

Рекомендована література

Основна

1. Вихованець І. Розмовляймо українською: мовознавчі етюди. К.: Унів. в-во «ПУЛЬСАРИ», 2012. 160 с.

2. Мацько Л., Кравець Л. Культура фахової мови: навч. посібник. К.: ВЦ «Академія», 2017. 360 с.

3. Микитюк О.Р. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма: Навч. посібник. Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2010. 440 с.

4. Пономарів О. Українське слово для всіх і для кожного. К.: Либідь, 2013. 360 с.

Додаткова:

1. Терлак З. М. Пунктуаційний словник-довідник. Львів: Світ, 2018. 396 с.
2. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови. К., 2004.

САМОСТІЙНА РОБОТА № 22

Тема: Розвиток та перспективи сучасної української культури. Епоха постмодернізму

Мета: занурити здобувачів у простір сучасної культури, окреслити основні тенденції її розвитку, познайомити з найяскравішими митцями; проаналізувати, як митці відображають воєнне сьогодення у своїх творах.

Основні поняття: постмодернізм, постмодерністська естетика, синтез мистецтв, воєнна культура.

План

1. Основні тенденцію розвитку сучасної української культури.
2. Літературні процеси в сучасній культурі.
3. Нові види мистецтва: синтез мистецтва в епоху інформаційно-комунікаційних технологій (стріт-арт, віджеїнг, оп-арт та ін.).
4. Культурний фронт під час війни.

Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте основні естетичні засади постмодернізму.
2. Які українські митці презентують постмодерну естетику?
3. Які нові види мистецтва з'явилися у ХХІ ст.?
4. Як сучасні технології змінюють мистецтво?
5. Які наслідки російської агресії для української культури?
6. Як у творчості українських митців відобразилась війна?

Практичне завдання

1. Підготувати доповідь-презентацію про сучасного українського митця або сучасний вид мистецтва.

Рекомендована література

Основна

1. Гундорова Т. Кітч і література. К., 2008.
2. Історія української культури. Українська культура ХХ - поч. ХХІ століть. Т. 5, кн. 2. 2011. К.: Наукова думка. 1031 с.
3. Енциклопедія постмодернізму / за ред. Ч.Е. Вінквіста, В.Е. Тейлора. Київ, 2003. 503 с.

Інформаційні ресурси:

1. Буцикіна Є. Про феномен постмодернізму в українському візуальному мистецтві. URL: <https://artslooker.com/pro-fenomen-postmodernizmu-v-ukrainskomu-vizualnomu-mistetctvi/>
2. Мапа культурних втрат URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2022/04/6/248121/>

3. Пахльовська О. Українська культура у вимірі «пост»: посткомунізм, постмодернізм, поствандалізм. Сучасність. 2003. Ч. 10. URL: <http://www.ukrcenter.com/>

4. Перемоги та поразки українців на культурному фронті. URL: <https://suspilne.media/culture/348128-2022-peremogi-ta-porazki-ukrainciv-na-kulturnomu-fronti/>

САМОСТІЙНА РОБОТА № 23

Тема: Пунктуаційні норми сучасної літературної мови у професійній сфері.

Мета: систематизувати та поглибити знання здобувачів про пунктуаційні норми сучасної української мови, виробити уміння правильного вживання розділових знаків у професійному письмовому мовленні.

Основні поняття: пунктуація, пунктограми, складносурядне речення, складнопідрядне речення, безсполучникове речення, пряма мова, слова автора.

План

1. Розділові знаки в простому ускладненому реченні.
2. Розділові знаки у складносурядному реченні.
3. Розділові знаки у складнопідрядному реченні.
4. Розділові знаки у безсполучниковому реченні.
5. Розділові знаки при прямій мові.

Питання для самоконтролю

1. Розділові знаки в реченнях з однорідними членами.
2. Розділові знаки в реченнях з відокремленими членами.
3. Розділові знаки в реченнях зі звертаннями та вставними конструкціями.
4. Які розділові знаки ставимо між частинами складносурядного речення?
5. У яких випадках не ставимо коми між частинами складносурядного речення?
6. Які смислові відношення у безсполучниковому реченні оформлюються за допомогою двокрапки.
7. Охарактеризуйте випадки, коли частини безсполучникового речення розділяють за допомогою тире.
8. З'ясуйте, як правильно оформлювати пряму мову, якщо:
 - слова автора стоять перед прямою мовою;
 - слова автора стоять після прямої мови;
 - слова автора стоять у середині прямої мови.

Практичне завдання

Виконайте тестові завдання:

1. Розділові знаки для передачі чужої мови правильно вжито в реченні:

А «Добрий вечір вам»: заспівав позаду тоненький дівочий голос.

Б «Ні, — сказав сам собі Василько — шуки я не піймаю, бо вона прудка».

В «Життя мені всміхалося, — говорив Франко, — а діти були промінням».

Г «Коли я сита, то така я добра», ковтнувши жертву, просичала Кобра.

2. Пунктуаційну помилку допущено:

А Леся сіла на поїзд і їй стало лячно, бо попливли Козятином рідні ліси та переліски.

Б Ларису по-домашньому кликали «Лося», а в п'ять років дівчинка попросила, щоб її називали Лесею.

В На Стирі в Луцьку Леся застудилася, і звідти розпочалась страшна недуга, що назавжди затьмарила, занапастила життя...

Г Вони закінчили головні будинки, і кімнат, щоб розмістити сім'ю, вистачало.

3. Позначте безсполучникове складне речення, між частинами якого слід поставити ТИРЕ:

А Відбилися зорі у воді летять до хмар тумани.

Б Життя росте лишень з любові лише краса людей навчає жить.

В Дощ пройшов хазяйським кроком сад в росі купається.

Г Дуже дивний пейзаж косяками ідуть таланти.

4. В складносурядному реченні НЕ ставиться кома:

А Повітря тремтить від спеки і в срібнім мареві танцюють далекі тополі.

Б Вдалині хиталися дерева і синів задуманий прибій.

В Сонце вже заходило і гори востаннє засвітилися ажурним золотом.

Г Човен висувається з-під верболозу чорним клином і на воду сповзає дядькова тінь.

5. Розділові знаки при передачі чужої мови правильно вжито в реченні:

А «За що ж, хто-небудь попитає, Зозуля Півня вихваляє?».

Б «Та чим же я вам досадив?» ягнятко, плачучи, питає.

В Яка ти розкішна, земле, — думала Маланка.

Г Мати через пліт запитала сина, куди він зібрався.

Рекомендована література

Основна:

1. Терлак З. М. Пунктуаційний словник-довідник. Львів: Світ, 2018. 396 с.

2. Український правопис. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/%202019.pdf>

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ (проект)

Індивідуальне навчально-дослідне завдання є видом позаавдиторної самостійної роботи здобувача навчального, навчально-дослідницького характеру. Виконання та захист індивідуального завдання (проекту) є обов'язковим для допуску здобувача до складання диференційованого заліку з дисципліни «Українська мова та культура».

Індивідуальне завдання здобувач виконує самостійно, користуючись рекомендованою літературою (підручниками, словниками, монографіями, інформаційними джерелами) і презентує під час авдиторних практичних занять або у час, відведений для консультацій. Індивідуальне завдання слід виконувати у формі доповіді, яка супроводжується презентацією.

Перелік тем для індивідуального завдання

1. Поширення української мови у світі.
2. Білінгвізм як соціокультурне мовне явище.
3. Проблеми суспільно-політичної стабільності в країнах з кількома державними мовами.
4. Особливості розвитку української мови в Інтернеті.
5. Суржик як соціокультурне мовне явище в Україні.
6. Територіальні діалекти.
7. Соціальні діалекти.
8. Жаргон.
9. Сленг як соціокультурне мовне явище.
10. Мовна ситуація мого міста.
11. Говірка мого села.
12. Особливості спілкування в соціальних мережах.
13. Нецензурна лексика (причини виникнення й використання).
14. Штучні мови.
15. Культура електронного ділового листування.
16. Культура телефонної ділової розмови.
17. Міжмовна омонімія.
18. Поняття про словник. Типи словників.
19. Культура мовлення в громадському транспорті.
20. Україномовні кінохіти: їх поширення серед молоді.
21. Найпоширеніші імена 2024/2025 року в моєму селі / місті / в Україні. Етимологія українських імен.
22. Використання фразеологічних зворотів у повсякденному мовленні.
23. Мовлення ведучих телевізійних програм: порушення мовної норми та вплив на слухачів.
24. Мовленнєвий етикет у студентсько-курсантському середовищі.
25. Мовлення сучасного політикуму: соціально-граматичний аспект.
26. Мовна свідомість сучасного українця (конкретні приклади).
27. Українська мова в сучасній літературі.
28. Лінгвоцид, або зросійщення: історія й сьогодення.
29. «Перейти на українську»: найпоширеніші проблеми та шляхи їх вирішення.
30. Сучасні «мовні клуби»: для кого і для чого?